

REVERENTISSIMI P. JOANNIS

A SANCTO THOMA,

ORDINIS PRÆDICATORUM CURSUS

PHILOSOPHICI

SECUNDÆ PARTIS

PARS II ET III.

Quæ de Ente mobili corruptibili ad libros Aristotelis de Ortu et Interitu,
et de Ente mobili animato ad libros Aristotelis de Anima.

SECONDA PARS

PHILOSOPHIÆ NATURALIS.

PROCEMIUM.

Post explicatum ens mobile in communi in octo libris Physicorum, et ens mobile incorruptibile, quod est cœlum, de quo in secunda parte Philosophiæ tractari solet, nos autem aliqua de hac materia in prima parte insinuavimus. Sequatur nunc secundum ordinem pars tertia, quia tamen ab hujus scientia tyronibus posset aliquid intermissum censi, ideoque cursus noster manens judicari. Titulum secundæ partis huic tractatui apposuimus juxta ordinem nostrum, etiamsi secundum ordinem Philosophiæ tertiæ partis titulus apponi deberet. Sequitur igitur in hac tertia parte Philosophiæ et juxta nostrum ordinem secunda agere de ente mobili corruptibili, et generabili, secundum omnes illos motus, qui ad generationem pertinent, vel ad illam ordinantur, nam secundum quod res generabiles ordinari possunt per motum localem ad acquirendum locum naturalem, et situationem in universo, pertinet de illis agere ad libros de Cœlo, et mundo, ubi licet agatur principaliter de cœlo, adæquate tamen agitur de toto universo quod componitur etiam ex elemen-

tis, secundum quod disponuntur per situationem corporum in ipso.

Totum autem, quod pertinet ad ens generabile, et corruptibile comprehendit Aristoteles duobus libris. In primo explicat omnes mutationes ad generationem et corruptionem pertinentes. In secundo descendit ad explicandum corpora, quibus conveniunt istæ mutationes, scilicet elementa, et corpora mixta, quatenus videlicet sunt principia qualitatum activarum, et passivarum secundum quas fiunt istæ mutationes, ipsaque generatio et corruptio.

Mutationes autem, quæ principaliter ad ipsam generationem consequuntur, vel ordinari possunt ad illam, sunt septem. Prima et principalis, est ipsa generatio substantialis, et ejus oppositum scilicet corruptio. Secunda et quæ propinquius ad ipsam ordinantur ad alterationem quæ genericè est una, dividitur vero in tres species, simplicem alterationem, intensionem, et remissionem. Tertia est nutritio, vel loquendo communis aggeneratio. Quarta augmentatio. Quinta reactio, et re-passio. Sexta addensatio et rarefactio.

Septima mixtio. Quæ omnia in primo libro tractantur a Philosopho. Circa corpora vero generabilia tria præcipue considerat in secundo libro. Primo, circa elementa quibus qualitativè prædita sint, et quomodo inter se contrariantur. Secundo, circa mixta quomodo temperata sint. Tertio, circa omnia corpora quæ corrumpuntur, an videlicet possint iterum reproduci hoc ipso, quod semel desinunt esse, quod etiam de quacunque alia re, quæ corrumpitur potest inquiri.

Solum potest esse difficultas, an subjectum istorum librorum sit ens mobile ad formam substantialem, et sic solum generatio ipsa substantialiter consideretur per se, de alteratione vero aliisque mutationibus ad generationem ordinatis, solum tractetur quasi de subjecto secundo, et quasi reductive, an vero adæquatam subjectum sit ens generabile ut abstrahit a generabili substantialiter, vel accidentaliter, licet principale subjectum sit generabile substantialiter, seu ipsa substantialis generatio.

Respondetur in sententia D. Thomæ in præmio librorum de Generatione. verius videri subjectum istorum librorum esse ens generabile in secundo sensu allato, scilicet ut abstrahit a generabili substantialiter, vel accidentaliter, licet præcipuum subjectum sit generabile secundum substantiam, seu generatio ipsa substantialis. Dicit enim: « Quod pertinet ad istos libros tractare de mobilibus, qui non sunt communes omnibus corporibus, sed inveniuntur in solis inferioribus qui utique sunt omnes præter ubi, qui etiam in superioribus corporibus invenitur. » Inter quos principatum obtinet generatio, et corruptio, alteratio enim ordinatur ad generationem, sicut ad finem, augmentatio etiam consequenter se habet ad generationem, ubi illa causalis D. Thomæ: Alteratio enim, etc. Non reddit causam cur in istis libris agatur de alteratione, sed cur alteratio sit motus minus principalis, quam generatio, et ita non agitur hic de alteratione solum reductive, sed tanquam de subjecto minus principali, sicut Metaphysica agit de accidente, subjectum autem principale est generatio substantialis, sicut in Metaphysica substantia, vel Deus, in Logica demonstratio, id enim significat D. Thomas dicens, quod in his motibus princi-

De materia, et subjecto horum librorum.

Constat ex his quæ diximus in questione prima Physicorum, subjectum adæquatam Philosophiæ esse ens mobile. Licet autem objectum formale sit unicum, et impartibile, hoc ipso, quod scientia una est secundum speciem atomam, tamen subjectum, seu materia multiplex est, quia una, eademque scientia de diversis rebus agit, licet sub unica ratione formali. Et ita inquirimus in præsentia, quæ pars entis mobilis pertineat ad propriam materiam et subjectum istius tractatus de generatione, quæ pars quædam est unius scientiæ naturalis. Et fere omnes conveniunt, pertinere ad istos libros illud ens mobile, quod est generabile, et corruptibile, cum in nulla alia parte Philosophiæ agatur de illo, nisi hic in libris enim de Anima agitur de ente mobili animato, quod licet corruptibile sit, non tamen agitur de illo, secundum quod corruptibile, sed secundum rationem viventis seu animati, et secundum motus vitales. In libris autem de Cœlo, ut diximus, solum agitur de motu incorruptibili, vel de toto universo, ut componitur ex corporibus simplicibus.

patum obtinet generatio. Ratio etiam id constat, quia alteratio, et augmentatio et reliqui alii sunt vere species motus, et per se: ergo de illis agit Philosophia tanquam de aliquo pertinente ad illam per se, et non reductive, sicut etiam agit de motu locali in libris de Cœlo, et de augmentatione hic: ergo assignanda est aliqua pars Philosophiæ, quæ per se agat de illis, sicut agit de motu locali, non est autem alia pars, in qua tractetur de alteratione, et augmentatione nisi in ista.

Unde colligitur, quod subjectum istorum librorum est mobile ad formam intrinsecam, secundum quam fit generatio, vel corruptio, vel quæ ad illam ordinatur. Nec propterea agit de aliquo confuso ex substantiâ, et accidenti, ita quod subjectum ejus sit aliquod analogum, tum quia subjectum ejus non est accidens, et substantia, sed mobile ad formam substantialem, vel accidentalem, quod in se quidem substantia est subjective, licet terminative ad aliquod accidentale terminari possit: tum etiam, quia de accidenti, et substantia potest tractari in aliqua scientia, tanquam de objecto univoco in ratione scibilis, licet sit analogum in ratione entis sicut patet in Metaphysica, quæ est unica scientia, et tractat de accidenti, et substantia, eo quod bene possunt res analogice convenientes manifestari eodem lumine, et ex eisdem principiis, et sic in ratione manifestabilis, et scibilis convenire univoco.

Objicies: Si pertinet ad istos libros per se agere de augmentatione, et nutritione, ergo non pertinebit per se agere de illa ad libros de Anima, cujus oppositum diximus ex D. Thomâ in initio Physicorum distribuentes partes Philosophiæ, juxta species motus, in quibus augmentatio, quia vitalis est, pertinet ad

libros de Anima, vel agatur de augmentatione in eadem scientia his. Secundo, sequitur quod tractatus iste de generatione præcedat tractatum de Cœlo, siquidem in tractatu de Cœlo agitur de motu locali, qui imperfectior est motu generationis, cum terminetur ad ubi, quod est imperfectius quantitate, qualitate, et substantia, ad quæ motus isti terminantur.

A primum respondetur, id his libris agi de augmentatione, et nutritione, non ut sunt motus vitales, et ab anima vivente, sed ut sunt mutationes quædam corruptivæ, vel generativæ partialiter. Non est autem inconveniens, quod de eodem his tractetur in eadem scientia secundum diversas considerationes, sicut in libris de Cœlo agitur de elementis, quatenus in hoc universo determinatam situationem ad locum postulant, in his autem libris quatenus sunt generabilia, et corruptibilia. In initio autem Physicorum diximus de motu augmentationis agi in libris de Anima quatenus vitalis motus est, et ab anima procedit, non sub ratione motus corruptivi.

Ad secundum respondetur, ad summum probare, quod libri de Generatione sunt priores dignitate, quam libri de Cœlo, non tamen ordine doctrinæ cum potius ab imperfectioribus procedatur. Adde quod licet motus localis ex præciso conceptu ad suum terminum, qui est ubi, sit imperfectior alteratione et generatione, tamen motus localis, qui convenit cœlo prius tractari debet in Philosophia, quam alii motus, tum quia subjectum talis motus est aliquid dignius, et superius, scilicet ipsum cœlum; tum quia habet causalitatem motus ejus in reliqua inferiora, et sic dato, quod incipiendum sit ab eo quod est dignius et perfectius etiam a motu locali

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit generatio communiter dicta, et generatio propria viventium?

Generatio communiter dicta potest sumi pro generatione, ut abstrahit a substantiali, et accidentali, nam etiam accidens aliquando generari potest, scilicet si accipiat esse per transmutationem ex non esse, ut mutatio, et non solum per transmutationem ex contrario, ut motus. Hoc modo sumpta generatio definitur communissime: Quod est transitus seu mutatio de non esse ad esse, in subjecto, sive sit esse substantiale, sive accidentale, sive secundum quid, sive simpliciter.

At vero generatio substantialis communiter dicta accipi potest pro generatione communiter inventa in viventibus, et non viventibus, et sic definitur generatio: Quod est acquisitio, seu mutatio formæ substantialis a privatione illius in materia. Sumiturque ista definitio ex variis locis Aristotelis, quibus illam explicavit. Nam in octava Physic. text. LXII, dixit: « Quod generatio est mutatio de non ente in ens. » Et I de Generat. c. IV: Quod est: « Mutatio totius in totum nullo subjecto sensibili manente, » id est, in materia nuda ab accidentibus sensibilibus. Denique, cap. V ejusdem libri dicit: « Quod generatio substantialis est mutatio a substantia in potentia ad substantiam in actu. »

Denique, generatio viventium speciale definitionem habet, quia specialiori modo procedit. Et defini solet dupliciter, uno modo communiter, quod est *processio viventis ab aliquo*: ubi comprehenditur tam generatio viventium univoca, quam æquivoca, tam quæ est ab alio vivente, quam quæ est a non vivente,

isto, qui cœlo convenit incipiendum est, quia prout sic causans, est dignior. Denique, motus localis universalior est et pluribus conveniens, quam alteratio, et augmentatio, invenitur enim in omni corpore; a communioribus autem incipiendum est.

Ordo questionum.

Totum tractatum duodecim questionibus absolvemus, novem circa primum librum; et tribus circa secundum. Prima erit de generatione substantiali. Secunda, de corruptione ei opposita. Tertia de alteratione in communi. Quarta, de alteratione in speciali, ut de intensione, et remissione, etc. Quinta, de reactione, et repassione. Sexta, de mixture. Septima, de condensatione et rarefactione. Octava, de augmentatione, et nutritione. Nona, de subjecto accidentium, et principio individuationis.

Circa secundum librum, quæstio decima erit de elementis: undecima, de mixtis: duodecima, de reproductione rei præteritæ.

QUÆSTIO I.

DE GENERATIONE SUBSTANTIALI.

Tria sunt a quibus differt generatio, scilicet ab alteratione, a corruptione, et a creatione, et consequenter a transubstantiatione, quæ substantiam rei totaliter attingit. Et ideo declaranda est generatio substantialis secundum quod distinguitur ab istis tribus. Prius tamen præmittendum est de questione an est generatio, an detur, et quibus principiis a Philosophia inventa sit, et quomodo definiatur.